

2.6. *Het agentschap*

Het uitbrengen van een zinvol advies over dit „algemeen kader” zou wel eens moeilijk kunnen zijn als niet meer informatie wordt verstrekt over de structuur, de functie,

de rol en de middelen van het Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. In dit verband wijst het Comité op zijn advies van april 1992 over dit agentschap (en o.a. op de discrepantie tussen de uitermate ambitieuze doelstellingen in het Commissievoorstel en de bescheiden omvang van de beschikbare middelen).

Brussel, 28 april 1994.

De voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Susanne TIEMANN

Advies over de betrekkingen van de Europese Unie met de Midden- en Oosteuropese landen: Slovenië

(94/C 195/27)

Het Economisch en Sociaal Comité heeft op 19 oktober 1993 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 20, vierde alinea, van het Reglement van Orde, een vervolgadvis uit te brengen over de betrekkingen van de Europese Unie met de Midden- en Oosteuropese landen: Slovenië.

De Afdeling voor externe betrekkingen, handels- en ontwikkelingsbeleid, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 18 april 1994 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Frerichs.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn op 27 en 28 april gehouden 315e Zitting (vergadering van 28 april 1994) het volgende advies uitgebracht, dat zonder stemmen tegen (1 onthouding) is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. De samenwerking tussen de Europese Unie en Slovenië berust op de volgende drie in de loop van 1993 gesloten overeenkomsten: een handels- en samenwerkingsakkoord, een financieel protocol, een vervoersovereenkomst alsook een gemeenschappelijke verklaring inzake een politieke dialoog. Het gaat hierbij om een nieuwe en uitgebreide versie van de sinds 1980 lopende handels- en samenwerkingsovereenkomst met het toenmalige Joegoslavië. Deze overeenkomsten werden op 5 april 1993 ondertekend en traden op 1 september 1993 in werking.

1.2. In artikel 50 van de handels- en samenwerkingsovereenkomst is een evolutieve clausule opgenomen, waarin wordt bepaald dat de betrekkingen tussen de Europese Unie en Slovenië zo spoedig mogelijk door middel van het sluiten van een associatie-overeenkomst („Europa-overeenkomst”) worden verdiept. Dit advies van het Economisch en Sociaal Comité wordt uitgebracht met het doel zo spoedig mogelijk een dergelijke overeenkomst te sluiten.

1.3. De studiegroep van het Economisch en Sociaal Comité die met de voorbereiding van het advies over

„De betrekkingen van de Europese Unie met de Midden- en Oosteuropese landen: Slovenië” was belast, heeft van 9 t/m 11 februari 1994 een studiereis naar Slovenië gemaakt, in de loop waarvan intensieve gesprekken met vertegenwoordigers van de Sloveense regering en van de sociaal-economische kringen zijn gevoerd.

2. Geografisch en historisch profiel van Slovenië

2.1. Slovenië is een vrij klein land midden in Europa, gelegen aan de zuidflank van de Alpen. De buurlanden van Slovenië zijn Italië in het westen, Oostenrijk in het noorden, Hongarije in het oosten en Kroatië in het zuiden. Daardoor ligt het land aan een belangrijk knooppunt van verkeerswegen tussen West-Europa en Midden- en Oost-Europa en de richting van het Nabije Oosten. Met name door het transitoverkeer van de landen van de Europese Unie en de EVA naar de Midden- en Oosteuropese landen is Slovenië voor de Europese Unie een zeer belangrijke partner.

2.2. Qua klimaat kan Slovenië ruwweg in drie zones worden onderverdeeld. Ten eerste is er de ca. 40 km

lange kuststrook langs de Adriatische Zee. Hier ligt ook de voor de Sloveense handel zo belangrijke Middellandse-Zeehaven Koper. Aan de kust ligt een golvend landschap van kalkzandsteen, waarin talrijke druipsteengrotten zijn ontstaan. In het noorden rijzen de steile hellingen van de zuidelijke Alpen op, met de hoogste berg van het land, de Triglav (2 864 m). Hier zijn ook skigebieden te vinden. Ten slotte is er de vruchtbare vlakte die zich langs de oevers van de rivieren Sava, Savinja en Drava in Midden-Slovenië en in oostelijke richting naar Hongarije uitstrekt.

2.3. De republiek Slovenië heeft ca. 2 miljoen inwoners en een oppervlakte van 20 251 km² (waarvan de helft met bos bedekt is), en is daarmee ongeveer half zo groot als Zwitserland. Tot Slovenië behoren zowel een stuk van de Middellandse-Zee kust langs de Adriatische Zee als een deel van de Alpen. De grootste steden zijn de hoofdstad Ljubljana (300 000 inwoners) en Maribor.

2.4. Slovenië heeft een zeer homogene bevolking. Meer dan 90% van de bevolking behoort tot de Sloveense bevolkingsgroep. Daarnaast zijn er een kleine Italiaanse en een Hongaarse minderheid, die samen minder dan 0,5% van de bevolking uitmaken. Zij hebben een bijzondere status, die ook inhoudt dat Italiaans c.q. Hongaars in deze grensregio's als officiële taal geldt. Ca. 10% van de bevolking is om economische redenen uit minder ontwikkelde delen van voormalig Joegoslavië naar Slovenië verhuisd. Deze cijfers omvatten nog niet de ca. 30 500 oorlogsvluchtelingen uit Kroatië en Bosnië-Herzegovina.

2.5. Het grondgebied van het huidige Slovenië was reeds in de Keltische tijd bewoond. Onder de Romeinen droeg de huidige hoofdstad Ljubljana de naam Emona. De voorouders van de Slovenen arriveerden met de volksverhuizing van de Slavische volken tegen het eind van de zesde eeuw in het gebied van het huidige Slovenië. Omstreeks het begin van de achtste eeuw werd reeds een vrij koninkrijk van de Slovenen — Carinthia — gesticht. In de achtste eeuw omhelsden de Slovenen ook het christelijk geloof. Tot op heden is meer dan 90% van de bevolking rooms-katholiek. Tegen het eind van de achtste eeuw kwam het Sloveense koninkrijk onder Frankische heerschappij en werd het onder Karel de Grote deel van het Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie. Van 1335 tot 1918 werd het huidige Slovenië vervolgens vanuit Wenen door de Habsburgse monarchie geregeerd. De Oostenrijkse invloed is ook vandaag de dag nog duidelijk in het stadsbeeld van Ljubljana te herkennen.

2.6. Nadat het Habsburgse keizerrijk uiteen was gevallen, kozen de Slovenen voor de stichting van een onafhankelijke staat samen met Servië en Kroatië — het koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen —, een naam die in 1929 in „Joegoslavië” werd veranderd. In de Tweede Wereldoorlog verzette Slovenië zich tegen de Duitse, Italiaanse en Hongaarse bezetting; daarna werd het een van de zes republieken van de Socialistische Volksrepubliek Joegoslavië, die zelf een niet-gebonden land werd.

3. De weg naar de onafhankelijkheid

3.1. Slovenië was de meest welvarende deelrepubliek van voormalig Joegoslavië. Het inkomen per capita lag ca. tweemaal zo hoog als het Joegoslavische gemiddelde. Het streven naar onafhankelijkheid voor Slovenië begon al in 1988.

3.2. In december 1990 hield Slovenië een referendum over onafhankelijkheid. Daarbij koos 88% van de bevolking voor onafhankelijkheid (de opkomst lag bij 93%). Op 25 juni 1991 verklaarde Slovenië zich onafhankelijk. Twee dagen later marcheerde het Joegoslavische volksleger het land binnen. Na tien dagen oorlog kwam het door bemiddeling van de EG tot een wapenstilstand, waarbij werd bedongen dat de feitelijke onafhankelijkheid drie maanden zou worden opgeschoven. Gedurende deze tijd trok het leger zich volledig terug uit Slovenië.

3.3. Op 8 oktober 1991 werd de Sloveense onafhankelijkheid een feit. Slovenië voerde een eigen valuta in, de Sloveense tolar. De officiële benaming van het land luidt „Republiek Slovenië”. Officiële taal is het Sloveens (dat tot de groep van Zuid-Slavische talen behoort en waarvoor het Latijnse alfabet wordt gebruikt) en Italiaans en Hongaars in de overwegend door die talen sprekende minderheden bewoonde grensregio's (zie boven). De hoofdstad is Ljubljana.

3.4. Slovenië is het enige land van voormalig Joegoslavië dat nauwelijks onder de oorlog te lijden heeft gehad en waar het streven naar autonomie met succes is bekroond. Aangezien Slovenië sinds de inwerkingtreding van zijn onafhankelijkheidsverklaring niet bij de oorlog betrokken is geraakt, valt het ook niet onder het handelsembargo van de EU (maar wel onder het wapenembargo).

3.5. De nieuwe Sloveense grondwet werd op 23 december 1991 goedgekeurd. Hierin worden het principe van de rechtsstaat, de mensenrechten en burgerlijke vrijheden en de bescherming van de minderheden gegarandeerd. Verder is vastgelegd dat de Republiek Slovenië een pluralistische democratie is. Naast het uit negentig afgevaardigden bestaande parlement is er nog een kamer, de Nationale Raad. De regeringsaan gelegenheden worden door een premier waargenomen, terwijl de president van de Republiek uitsluitend representatieve taken heeft.

3.6. Volgens de Sloveense wetgevingsprocedure hebben niet alleen de regering, ieder afzonderlijk parlementslid en de Nationale Raad, maar ook een groep burgers die een bepaald aantal handtekeningen heeft verzameld, het recht van initiatief m.b.t. het indienen van wetsvoorstellen. Na discussie in het parlement worden wetsvoorstellen voor advies aan de uit 40 leden bestaande Nationale Raad voorgelegd. 22 van deze leden vertegenwoordigen belangen op gemeentelijk niveau, de overigen zijn vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (werkgevers worden vertegenwoordigd door de kamer van industrie, en landbouwers, vrije beroepen en werknemers in loondienst door vakbondsvertegenwoordigers) en de niet-commerciële sector (overheid en sociale sector).

3.7. De beslissing van de Nationale Raad kan echter door het parlement in de daaropvolgende stemming over de goedkeuring van het wetsvoorstel worden weggestemd. De Nationale Raad kan bij bijzondere belangrijke kwesties een referendum eisen. Wetten worden met de publikatie in het Sloveense staatsblad van kracht. In bepaalde gevallen kan het Sloveense constitutioneel hof nagaan of wetten niet indruisen tegen de grondwet.

3.8. De eerste vrije democratische verkiezingen na de Tweede Wereldoorlog vonden plaats in april 1990; een centrumrechtse coalitie onder de naam „Demos” kreeg daarbij de meerderheid. De eerste premier, Peterle, moest na een motie van wantrouwen in april 1992 aftreden, maar is momenteel nog minister van buitenlandse zaken. Sindsdien wordt de nieuwe regering (een meerpartijencoalitie, waartoe zowel links als rechts van het centrum staande partijen behoren) geleid door Janez Drnovsek.

3.9. De Republiek Slovenië werd op 15 januari 1992 door de lid-staten van de Europese Gemeenschap en sindsdien door meer dan 100 andere landen als onafhankelijke staat erkend. Sedert 3 oktober 1993 is de Europese Commissie ook rechtstreeks via een diplomatieke delegatie in Ljubljana vertegenwoordigd.

3.10. Slovenië is reeds lid van verscheidene internationale organisaties. Daartoe behoren de Verenigde Naties (sinds 22 mei 1992), het IMF (sinds 19 januari 1993), de Wereldbank (sinds 25 februari 1993), de Raad van Europa (sinds 14 mei 1992) en de Bank voor Oost-Europa (EBWO, sinds december 1992). Begin april 1994 ondertekende Slovenië het NAVO-initiatief „Partnerschap voor vrede”. Over toetreding tot de GATT wordt nog onderhandeld. Bovendien is Slovenië tot een aantal internationale overeenkomsten toegetreten. Verder overweegt het land nauwere samenwerking met de Visegrad-landen.

4. Economie van Slovenië

4.1. Het inkomen per capita lag met 6 186 dollar in 1993 (cijfers van de Wereldbank) onder dat van Ierland en boven dat van Portugal en Griekenland. Vergeleken met andere Midden- en Oosteuropese landen lag het aanzienlijk boven het inkomen per hoofd van de bevolking van Hongarije en van Tsjechoë.

4.2. Als klein land is Slovenië zeer sterk aangewezen op de buitenlandse handel. Het aandeel van de export in het bruto binnenlands produkt bedroeg in 1992 krap 60%. Daarmee vormt Slovenië de meest open economie van Midden- en Oost-Europa.

4.3. Wat het belang van de diverse sectoren voor de Sloveense economie betreft, komt Slovenië langzamerhand in de buurt van de situatie in het Westen. In 1992 droeg de land- en bosbouw voor 4,6% tot het bruto nationaal produkt bij, de industrie voor 39,4% (verwerkende industrie alleen 30,9%) en de dienstensector 56,0% (waarvan financiële diensten 17,7%, handel en horeca samen 13,1%, vervoer en communicatie 6,8%).

De overheid blijft met 20,2% van de BNP zeker binnen aanvaardbare grenzen.

4.4. Van de beroepsbevolking is 5,7% werkzaam in de land- en bosbouw (minder dan het EG-gemiddelde), 45,6% in de industrie en 48,6% in de dienstensector, waar de tendens nog stijgend is.

4.5. Het toerisme is voor Slovenië eveneens een zeer belangrijke bron van inkomsten. De vakantie- en kuuroorden in Slovenië hebben een traditie van meer dan 100 jaar. De belangrijkste toeristische gebieden zijn de Adriakust, de skigebieden in de Alpen en een aantal kuuroorden met warme bronnen.

4.6. De omzet in de toeristische sector wordt voor 1993 op 850 miljoen dollar geschat. Slovenië behoort tot de weinige landen waar het toerisme in 1993 in omvang toenam, en wel met 25%. Toeristen komen voornamelijk uit Hongarije, Duitsland, Oostenrijk, de Benelux-landen, Zwitserland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de VS. Er zijn reeds 7 Sloveense bureaus voor toerisme in het buitenland, die tot taak hebben, de Sloveense toeristische gebieden meer bekendheid te geven (o.a. in Rotterdam, in Frankfurt am Main, in Boedapest en in New York). Slovenië heeft ook al sinds 30 jaar een eigen luchtvaartmaatschappij, Adria Airways.

5. Macro-economische ontwikkeling

5.1. De Sloveense economie bevindt zich in de stabiliseringsfase van de overgang van een op socialistische leest geschoeide gedeeltelijke planeconomie naar een volledige markteconomie volgens westers model. De gecumuleerde terugloop van de produktie bedroeg vanaf 1987 gerekend 21,6%. De vermindering van het BBP nam in 1992 duidelijk in snelheid af, en in 1993 werd een stabilisering bereikt. Dit wijst erop dat er reeds belangrijke aanpassingsprocessen hebben plaatsgevonden.

5.2. Het bruto nationaal produkt nam in 1993 volgens voorlopige ramingen met krap 1% toe in vergelijking met het jaar ervoor, terwijl in 1991 nog een achteruitgang van het BNP met 9,3% en in 1992 met 6,5% te zien was. De regering verwacht na deze stabilisering in 1994 een lichte economische groei van +1 à 3%.

5.3. Oorzaak van deze achteruitgang van de produktie is vooral de abrupte verbreking van de economische betrekkingen met de republieken van voormalig Joegoslavië, zo wordt door vertegenwoordigers van de Sloveense regering steeds weer onderstreept. De Sloveense economie heeft te lijden van de gevolgen van het VN-handelsembargo tegen klein-Joegoslavië en van de in de overige republieken van voormalig Joegoslavië nog heersende burgeroorlog. Het inzakken van de economische groei in Slovenië is niet uitsluitend terug te voeren op het plotselinge wegvallen van de traditionele afzetmarkten; ook de verbreking van de bestaande handelsbetrekkingen, zoals het verlies van voormalige

leveranciers in het productieproces of het feit dat de gewone vervoerswegen onderbroken zijn, kunnen als redenen worden aangevoerd.

5.4. Toch is de productie in Slovenië aanzienlijk minder teruggelopen dan in de meeste andere Midden- en Oosteuropese landen die momenteel van een (gedeeltelijke) planeconomie naar een volledige markteconomie overschakelen. Het zou kunnen betekenen dat Slovenië minder diep in zijn produktiestructuur moet ingrijpen dan zijn Oosteuropese burens, omdat het land zich van oudsher meer op de Westeuropese markten heeft gericht.

5.5. De afgelopen jaren zijn de investeringen sterk afgenomen en zij liggen nu bij 17% van het BBP. In de voorbije zes maanden is er echter weer een zekere groei waargenomen. De vraag naar consumptiegoederen is licht gestegen, hetgeen ook in de samenstelling van de Sloveense invoer te zien is.

5.6. De Sloveense overheidsfinanciën zijn relatief gezond. In 1992 werd voor de begrotingen van de nationale overheid en de regionale lichamen samen een begrotingsoverschot met een omvang van 0,3% van het BBP bereikt, na een overschot van 2,6% in 1991. Voor 1993 wordt in verband met de gestegen uitgaven voor de werkloosheid een begrotingstekort van ca. 0,9% van het BBP verwacht. Geraamd wordt dat er leningen met een omvang van ca. 2% van het BBP worden opgenomen (waarvan 1,3% in het buitenland).

5.7. Slovenië heeft met in totaal krap 1,8 miljard dollar geen grote staatsschulden. Zelfs wanneer het voor rekening van Slovenië komende deel van de staatsschuld van voormalig Joegoslavië wordt meegerekend, bedraagt de verhouding tussen staatsschuld en BBP krap 20%, hetgeen vrij laag is. Slovenië heeft zich tot nog toe steeds op tijd van zijn uit de staatsschuld voor vloeiende betalingsverplichtingen gekweten.

5.8. De uit de schatkist rechtstreeks aan ondernemingen verstrekte subsidies liggen met 3,8% van het BBP niet bijzonder hoog. Een aantal producten wordt ook nog bij de verkoop aan de consument gesubsidieerd. Het gaat hierbij echter slechts om een klein aantal goederen en enkele diensten (openbaar vervoer, spoor, post).

5.9. De kosten van het sociale-zekerheidsstelsel in Slovenië beslaan in totaal 28,2% van het BBP. Daarvan neemt de ziektekostenverzekering 7,9% van het BBP in beslag en het pensioenfonds 13,7%. Het is de bedoeling dat dit percentage tussen nu en 1997 naar 12 wordt teruggebracht. Ook in Slovenië kent men met betrekking tot het systeem van ouderdomsvoorzieningen het algemene probleem van de leeftijdsstructuur, gezien het bevolkingsoverschot van slechts 0,7%. De pensioengerechtigde leeftijd is momenteel 63 jaar voor mannen en 58 jaar voor vrouwen. Er wordt nagedacht over een hervorming van het stelsel, maar deze zal pas over een aantal jaren concretere vormen aannemen.

5.10. De monetaire stabilisering is in Slovenië tot dusver met succes verlopen. Het inflatiepercentage van de Sloveense munt, de tolar, kon door een zeer restrictief geldbeleid reeds aanzienlijk worden teruggedrongen. Na 92,9% in 1992 lag de inflatie voor 1993 op 21,9%, het laagste cijfer van de afgelopen elf jaar. De regering wil het beleid ter stabilisering van de Sloveense munt voortzetten. Voor 1994 wordt naar een inflatie van 15 à 18% gestreefd. In 1995 zou er evenwel — door de volgens de plannen op dat tijdstip in te voeren BTW — een lichte stijging van het inflatiecijfer kunnen optreden.

5.11. De Sloveense tolar is momenteel de sterkste Oosteuropese munt (gemeten aan de verhouding tussen de officiële wisselkoers en de wisselkoers in koopkrachtpariteiten). De geldvoorraad is sinds de invoering van de Sloveense tolar voortdurend gestegen, bedraagt momenteel 1,7 miljard dollar en heeft de waarde van ruim drie maanden invoer. Het is de bedoeling dat de voorraad nog verder wordt uitgebreid.

5.12. De inwisselbaarheid van de tolar m.b.t. transacties op de lopende rekening van de betalingsbalans kwam reeds in oktober 1992 tot stand. Daarmee heeft Slovenië een belangrijke voorwaarde voor intensievere handel met landen met een harde valuta weten te vervullen. Sloveense burgers kunnen hun tolars voor privé-gebruik vrij in vreemde valuta omwisselen. Alleen voor kapitaaltransacties in vreemde valuta gelden nog een aantal beperkingen.

5.13. De wisselkoers van de tolar is in principe flexibel. De Sloveense Centrale Bank grijpt evenwel af en toe in om de koers van de tolar tegenover de DM (Duitsland is de belangrijkste Sloveense exportpartner) zo stabiel mogelijk te houden. 75 Tolar komt ongeveer overeen met 1 DM (februari 1994).

5.14. Volgens de Sloveense statistieken lag de werkloosheid in 1991 op 10,1%, in 1992 op 13,3%, in 1993 gemiddeld op 15,0% en in maart 1994 op 14,1%. Het werkloosheidscijfer zou bij toepassing van de door de IAO internationaal erkende standaardberekening aanzienlijk lager uitkomen, voor mei 1993 b.v. slechts op 9,1% (officieel cijfer voor deze maand 14,0%).

5.15. De jeugdwerkloosheid (werklozen onder 26 jaar) was met 36% van het totale aantal werklozen vrij groot. De helft van deze groep was op zoek naar een eerste baan. Het aandeel van de langdurig werklozen bedroeg meer dan 55%, hetgeen aan het herstructureeringsproces van de economie te wijten is. 45% van de werklozen is ongeschoold. Het percentage vrouwelijke werklozen bedraagt 44%.

5.16. De arbeidsparticipatie van vrouwen bedraagt 52%, die van mannen 64%. Aangezien vrouwen overwegend in de dienstensector werkzaam zijn, die niet zo onder het herstructureeringsproces te lijden heeft als de industrie, ligt het werkloosheidscijfer onder vrouwen lager dan onder mannen. In Slovenië wordt het principe van gelijk loon voor gelijk werk van mannen en vrouwen over het algemeen toegepast. Vrouwen zijn voor het grootste deel in de tertiaire sector werkzaam, waar

het gemiddelde loonniveau lager ligt. Part-timewerk is niet bijzonder in trek; minder dan 2 % van de beroepsbevolking werkt in deeltijd.

5.17. De kosten van uitkeringen aan werklozen en omscholingsmaatregelen kwamen in 1993 overeen met rond 1,8 % van het BBP. Van de werkloze bevolking ontving 44,4 % een normale en 21,7 % een lagere werkloosheidsuitkering. Werklozen die niet langer recht op een uitkering hebben, kunnen in bepaalde gevallen bijstand ontvangen. Slovenië beschikte reeds voordat het proces van economische hervormingen in de richting van een „westerse” markteconomie begon, over een stelsel van arbeidsbureaus. Daarom behoefde een dergelijke instantie niet eerst in het leven te worden geroepen, hetgeen Slovenië een voordeel t.o.v. andere Oosteuropese landen verschaft.

5.18. 10 % van de werkloze beroepsbevolking nam aan bij- en omscholingsmaatregelen deel. Voor twee derde gaat het hierbij om kortlopende programma's. Speciaal t.b.v. schoolverlaters wordt overheids subsidie gegeven aan ondernemingen die jongeren een beroepsopleiding bieden. De kosten van een dergelijke opleiding worden voor 100 % door de overheid gedragen. In 1993 konden ca. 10 000 jongeren van deze mogelijkheid profiteren.

5.19. Verder is er sinds 1994 een overheidsprogramma ter bestrijding van langdurige werkloosheid. Uit een daartoe ingericht fonds krijgen ondernemingen subsidie als zij personen in dienst nemen die sinds meer dan twee jaar werkloos zijn. Daarnaast zijn er werkverschaffende maatregelen van de overheid. Werklozen worden ingezet in de sociale sector, bij de bescherming van het milieu of bij het opknappen van de infrastructuur en openbare gebouwen. Aan dergelijke maatregelen konden in 1993 ca. 6 000 werklozen deelnemen. Om het aantal langdurig werklozen terug te dringen wordt tevens de mogelijkheid tot vervroegd pensioen geboden. Hiervan hebben in 1993 ca. 2 000 personen gebruik gemaakt.

6. Handelsbetrekkingen met het buitenland

6.1. De buitenlandse handel speelt voor Slovenië als relatief klein land met een beperkte eigen markt een buitengewoon belangrijke rol. Daarom voert de Sloveense regering een actief handelsbeleid. Als onderdeel daarvan onderhandelt zij momenteel over de opname van Slovenië in de GATT.

6.2. Met de volgende handelspartners zijn bilaterale handelsovereenkomsten inzake betere toegang tot de markt gesloten: een handels- en samenwerkingsovereenkomst met de Europese Unie (waarop hieronder uitvoerder wordt ingegaan), een vrijhandelsovereenkomst met Tsjechië en met Slowakije, die voorziet in de oprichting van een vrijhandelszone over twee jaar (m.u.v. landbouwprodukten), een handelsovereenkomst met de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en een handelsovereenkomst met het buurland Kroatië (die door het Kroatische parlement reeds is geratificeerd).

6.3. Op 6 april 1994 is een vrijhandelsovereenkomst met Hongarije ondertekend. Het is de bedoeling dat

binnen vijf à zes jaar een vrijhandelszone tot stand komt. Bovendien neemt Slovenië in het kader van regionale samenwerking deel aan het (door Italië gelanceerde) „Alpen-Adria”-initiatief inzake samenwerking tussen de kustlanden van de Middellandse Zee. Momenteel worden met o.a. Polen, Litouwen en Roemenië gesprekken gevoerd over het openen van onderhandelingen inzake handelsovereenkomsten.

6.4. De onderhandelingen tussen Slovenië en de EVA over een vrijhandelsovereenkomst zijn door de EVA opgeschort. Reden hiervan is dat de EVA zich aan de termijnen voor liberalisering wil houden die de Europese Unie zal vastleggen in een nog uit te werken Europese overeenkomst met Slovenië, ten einde één en ander parallel te laten verlopen (ook met het oog op de komende toetreding van een aantal EVA-landen). Uit dit alles blijkt hoe belangrijk een spoedig te sluiten Europese overeenkomst met de Europese Unie voor Slovenië is.

6.5. Slovenië drijft handel met de volgende buitenlandse partners (zie ook grafiek in de bijlage): verreweg de belangrijkste handelspartner van Slovenië is de Europese Unie, met een aandeel van 58 % van de export in de eerste zes maanden van 1993, gevolgd door de EVA-landen met een aandeel van 7 %. Ca. 16 % van de uitvoer ging naar de landen van voormalig Joegoslavië.

6.6. Aan de invoerzijde neemt de Europese Unie ca. 55 % van de import voor haar rekening, de EVA-landen 12 %, de landen van voormalig Joegoslavië 11 % en de overige handelspartners 22 % (procentueel meer dan de export in verband met de invoer van aardolie en gas). Gerangschikt naar de waarde van de handel per land zijn de vijf belangrijkste handelspartners van Slovenië Duitsland, Kroatië, Italië, Frankrijk en Oostenrijk.

6.7. Voor de Europese Unie is de handel met Slovenië in vergelijking met andere Midden- en Oosteuropese landen verhoudingsgewijs belangrijk. De omvang van de bilaterale handel van de EU met Slovenië bedraagt ca. 80 % van de handel tussen de EU en Hongarije en 75 % van de handel met Tsjechië, en is groter dan de handel van de EU met Slowakije en negen maal zo groot als de handel van de EU met Bulgarije. Uit deze cijfers blijkt dat Slovenië weliswaar een relatief klein land is, maar voor de Europese Unie toch een belangrijke handelspartner in Midden- en Oost-Europa vormt.

6.8. De belangrijkste exportsectoren voor Slovenië waren in 1993 fabricage van elektrische apparatuur (16,1 %), vervoeruitrustingen (12,0 %), chemische industrie (9,4 %), metaalverwerking (8,6 %), houtverwerking en meubels (7,0 %), machinebouw (5,7 %) en textiel en kleding (3,3 %). Het loonveredelingsverkeer beslaat 19,1 % van de Sloveense uitvoer en speelt daarom eveneens een belangrijke rol.

6.9. Bij de invoer stonden in 1993 vooral de volgende produkten voorop: voertuigen (15,0 %), machines (9,2 %), elektrische apparatuur (10,5 %), chemische

produkten m.i.v. olie/aardgas (17,1%), levensmiddelen (9,5%) en verwerkte metalen (8,7%). Bij de invoer hebben de in het kader van het passieve loonveredelingsverkeer ingevoerde produkten een omvang van 13,4%.

6.10. De comparatieve voordelen van Slovenië liggen dus vooral bij „medium-tech”-produkten en bij half-fabrikaten en loonveredeling in de verwerkende sectoren. Daardoor vormt de Sloveense industrie een goede aanvulling op die van de Europese Unie, die vooral „high-tech”-produkten levert voor investeringsprojecten ter uitbreiding en herstructurering van de Sloveense industrie.

6.11. De samenstelling van de handel is de afgelopen jaren veranderd. Zogenaamde traditionele industrie sectoren als textiel, schoenen en houtverwerking hebben aan betekenis ingeboet, terwijl andere, technisch meer geavanceerde sectoren (elektro-industrie, voertuigproductie, productie van chemische basisprodukten) juist belangrijker zijn geworden. Deze ontwikkeling is niet in de laatste plaats te danken aan de relatief goed opgeleide Sloveense arbeidskrachten. Zoals uit dit overzicht van in- en uitvoer ook blijkt, bestaat een groot deel van de Sloveense handel met het buitenland uit intra-industriële handel, hetgeen bevestigt dat de structuur van de Sloveense economie op een vrij „westers” ontwikkelingspeil staat.

6.12. In cijfers uitgedrukt is het beeld van de buitenlandse handel in 1993 niet zo gunstig voor Slovenië als in de twee jaar daarvoor. Nadat de uitvoer twee jaar lang een lichte nominale groei doormaakte, kreeg Slovenië in 1993 een terugval van de uitvoer met 8,9% te verduren. Dit was enerzijds te wijten aan de stijging van de loonkosten in Slovenië, waardoor het land tegenover zijn burens in Midden- en Oost-Europa aan concurrentievermogen verloor. Anderzijds leed Slovenië als sterk op de westerse markt georiënteerde economie ook onder de recessie in de Europese Unie en in de EVA-landen, waar in totaal meer dan 65% van de Sloveense export naartoe gaat. De uitvoer van Slovenië naar de EU nam minder sterk af (-7%) dan de export in het algemeen.

6.13. De Sloveense invoer nam in 1993 in vergelijking met het jaar ervoor met 5,7% toe. Dit lag vooral aan de door de hoge reële lonen veroorzaakte toename van de vraag naar consumptie- en investeringsgoederen. De invoer uit de EU nam zelfs met 16% toe. Daardoor vertoonde het saldo van de Sloveense handelsbalans na een overschot in 1992 nu een tekort van 400 miljoen dollar. Ten opzichte van de landen van voormalig Joegoslavië kon Slovenië een handelsoverschot boeken, maar met alle overige handelspartners, dus ook met de Europese Unie, was er een tekort op de handelsbalans.

7. Het hervormingsbeleid van de regering

7.1. De hoeksteen van het Sloveense beleid ter stabilisering van de economie is een stringent krap-geldbeleid. De Sloveense centrale bank is bij haar monetair

beleid niet aan enig mandaat van de regering gebonden. Zij beschikt over een monetair instrumentarium dat in grote trekken met dat van de centrale banken in de lidstaten van de Europese Unie overeenkomt.

7.2. Met de invoering van de tolar werd de eerste stap gedaan om van de hyperinflatie van de Joegoslavische dinar los te komen. Het vervolgens gevoerde krap-geldbeleid leidde tot een zekere monetaire stabilisering, zoals uit de cijfers over de vermindering van de inflatie tot momenteel ca. 21% op jaarbasis blijkt. Aan de andere kant steeg hierdoor het werkloosheidscijfer.

7.3. De Sloveense regering heeft reeds de belangrijkste wetten aangenomen om het institutionele kader voor een markteconomie tot stand te brengen. Daardoor is het land, onafhankelijk van de IMF-regels, de weg naar hervormingen ingeslagen. In de grondwet zelf is particulier eigendom gewaarborgd. De regering wil met haar beleid voornamelijk een structuur van wet- en regelgeving tot stand brengen. Hiertoe behoren b.v. de wet over de ondernemingsvormen van voorjaar 1993, die naar Duits en Oostenrijks voorbeeld is gemodelleerd, de wet ter bescherming van de industriële en commerciële eigendom van maart 1992, de wet op de jaarrekening van 1993 en een wet tegen oneerlijke concurrentie.

7.4. In juni 1991 nam Slovenië een nieuwe bankwet aan. Daarin werd ook de herkapitalisatie en de liquidatie bij faillissementen van banken geregeld. Er zijn ca. 33 banken, waarvan 15 onlangs zijn opgericht.

7.5. De Sloveense financiële sector heeft nog steeds te kampen met de schulden van de voormalige staatsbedrijven die de afgelopen jaren voor een groot deel met verlies draaiden. Circa een derde van alle nog lopende verplichtingen van het bankstelsel moesten worden afgeschreven. Om de banken te saneren heeft de Sloveense regering een saneringsprogramma opgezet. Er werd begonnen met de twee grootste banken, die samen een marktaandeel van ongeveer 50% hebben. Via het programma werden de afgeschreven verplichtingen omgezet in staatsleningen met een looptijd van 30 jaar. De kosten van het programma worden ten dele uit de schatkist en ten dele met een lening van de Wereldbank bestreden.

7.6. Sinds maart 1990 is er ook een effectenbeurs in Ljubljana. De omvang van de handel bedroeg in 1993 1,5 miljard DM. Naar westerse maatstaven is dit weliswaar gering, maar per hoofd van de bevolking gerekend bereikt Slovenië daarmee wel het hoogste volume in Midden- en Oost-Europa. Begin 1994 waren er 50 fondsen genoteerd. Naarmate de privatisering verder doorzet, zal naar verwachting ook de effectenmarkt groeien.

7.7. Een derde van het huizenbestand ging tijdens een verkoopactie in het voorjaar van 1993 over in particulier eigendom. Daarvoor mobiliseerden de Slovenen hun „geheime” spaartegoeden in DM, waardoor de geldvoorraad van de Sloveense centrale bank kon worden uitgebreid.

7.8. De overgang van Sloveense ondernemingen naar particulier eigendom vordert langzaam maar zeker. Door een brede discussie over de schadeloosstelling bij onteigeningen liep de privatiseringswet vertraging op en kon deze pas in november 1992 worden aangenomen. De naam van de wet luidt „Wet inzake wijziging van de eigendomssituatie”, hetgeen de bijzondere omstandigheden in het bedrijfsleven weerspiegelt die in het economisch bestel van voormalig Joegoslavië bestonden. In het bijzonder wordt rekening gehouden met het feit dat managers van ondernemingen een zekere mate van autonomie genoten.

7.9. Van de in totaal 29 500 ondernemingen in Slovenië vallen 2 600 grote staatsbedrijven onder deze wet. Dit komt overeen met ruim 10 % van de actief opererende ondernemingen, die evenwel voor 60 % van de totale omzet zorgen en voor 79 % aan de werkgelegenheid bijdragen. Uit deze cijfers blijkt de betekenis van de sector staatsbedrijven. Niet in aanmerking voor privatisering komen een aantal sectoren als banken en verzekeringen, land- en bosbouw, de loterij, en ondernemingen die zich in staat van faillissement bevinden.

7.10. Het privatiseringsprogramma van de regering wordt uitgevoerd door het overheidsbureau voor privatiseringen. Alle betrokken ondernemingen moeten per 1 januari 1993 een openingsbalans opstellen, waarin de waarde van het „zich in staatseigendom bevindende kapitaal” wordt vastgelegd. Vervolgens moet elke onderneming uiterlijk op 31 december 1994 een privatiseringsplan voorleggen, waarmee het overheidsbureau voor privatiseringen moet instemmen. Het bureau kijkt daarbij o.m. naar het behoud van arbeidsplaatsen vanuit regionale en sociale invalshoeken.

7.11. Als de bedrijven zelf niet vóór eind 1994 een privatiseringsplan uitwerken (hetgeen waarschijnlijk bij ca. een zesde van alle ondernemingen het geval zal zijn), wordt een dergelijk plan door het overheidsbureau opgesteld. Het bureau houdt vervolgens toezicht op de tenuitvoerlegging van de privatiseringsplannen. De omzetting van de ondernemingsvorm in een naamloze vennootschap (kapitaalvennootschap) vindt meestal reeds aan het begin van het hele proces plaats. Bij niet-levensvatbare ondernemingen zorgt het overheidsbureau voor de verkoop van het kapitaal.

7.12. Alhoewel de privatisering van de staatsbedrijven in principe tegen eind 1995 zou moeten zijn afgerond, kunnen er een reeks problemen optreden die voor vertraging zorgen. Voordat de openingsbalans van een onderneming kan worden opgesteld, zijn in sommige gevallen herkapitalisatietransfers nodig om de oorspronkelijke toestand terug te brengen. Dit geldt voor ongeveer een zesde van alle ondernemingen. Bij eveneens een zesde van de overige ondernemingen is de eigendomssituatie onduidelijk in verband met nog lopende eisen tot schadevergoeding van voormalige eigenaren. Ten slotte valt ook te voorzien dat de krediet-

en kapitaalschaarste in Slovenië de verkoop van ondernemingen aan Sloveense ondernemers zal bemoeilijken.

7.13. De privatisering van Sloveense staatsbedrijven is een mengvorm van vrije toekenning aan de Sloveense burgers en verkoop. Er wordt uitgegaan van het volgende patroon: 10 % van de aandelen gaat naar het Sloveense rentefonds, 10 % naar het schadevergoedingsfonds voor compensatie bij onteigening, 20 % naar een fonds voor de ontwikkeling van ondernemingen, 20 % wordt in de onderneming tegen bijzondere condities aangeboden en 40 % gaat in de vrije verkoop.

7.14. De Sloveense bevolking wordt rechtstreeks bij de privatisering betrokken door middel van aandelen op naam, een bewijs van recht op het voormalige collectieve eigendom, die iedere Sloveense burger kan verkrijgen. De waarde van deze aandelen is afhankelijk van de leeftijd. De aandelen kunnen niet worden overgedragen, maar alleen aan erfgenamen worden nagelaten. De eigenaars van de bewijzen kunnen deze bij de interne verdeling van de ondernemingsaandelen in effecten omzetten, bij de publieke verkoop te gelde maken of hiervoor aandelen in investeringsfondsen kopen.

7.15. Buitenlandse investeerders kunnen in principe aan de privatisering deelnemen. Voor de deelneming van buitenlands kapitaal met een omvang die boven de 40 % in de vrije verkoop aangeboden aandelen ligt, is toestemming van het overheidsbureau voor privatiseringen nodig. Ook is voor investeringen met een waarde van meer dan 10 miljoen ecu-toestemming van de regering vereist. Algemeen gesproken is deelneming met 100 % buitenlands kapitaal evenwel mogelijk. Uiteraard staan naast de deelneming aan de privatisering ook alle overige gebruikelijke vormen van investering met buitenlands kapitaal open.

7.16. Investeringen in buitenlands kapitaal worden zowel door de Sloveense regering als door het bedrijfsleven met open armen ontvangen; zij komen immers het concurrentievermogen van de Sloveense economie t.o.v. het buitenland en de binnenlandse werkgelegenheid zeer ten goede. Het percentage buitenlands kapitaal in de Sloveense economie ligt momenteel nog laag.

7.17. Eind 1991 werd een reeks liberale wetten inzake buitenlandse investeringen in Slovenië aangenomen, die aan internationale normen voldoen. Zo zijn o.m. gegarandeerd: het recht op „nationale behandeling”, het recht op overdracht van kapitaal en winst en het recht op participatie in het management naar verhouding van het geïnvesteerde kapitaal. Buitenlandse investeringen zijn in alle sectoren toegestaan, met uitzondering van de sectoren die in verband met de staatsveiligheid uitdrukkelijk zijn uitgesloten (militaire goederen, telecommunicatie, enz.).

7.18. In september 1993 was sinds 1988 in totaal 1 miljard ecu aan buitenlands kapitaal in Slovenië geïnvesteerd, waarvan in 1993 (januari tot september) 110 miljoen ecu. Buitenlandse investeringen in Slovenië kunnen in principe vier vormen aannemen: een joint venture met een binnenlandse partner, kapitaalinvestering in een bestaand binnenlands bedrijf, acquisitie van aandelen (tot 100 %) in een binnenlands bedrijf en ten slotte oprichting van een nieuwe onderneming. De

meest gekozen vorm voor buitenlandse investeringen was een joint venture. De oprichting van volle dochtermaatschappijen was met een aandeel van krap 2% een nog vrij zelden gekozen mogelijkheid. Van het totale volume aan buitenlandse investeringen sinds 1988 ging krap 500 miljoen ecu naar joint ventures, 200 miljoen ecu naar acquisities en 135 miljoen ecu naar investeringen voor nieuwe produktie-installaties („greenfield investment”).

7.19. Per project wordt gemiddeld slechts een relatief klein bedrag geïnvesteerd, aangezien de investeringen aanvankelijk vooral naar de sectoren dienstverlening en handel gingen. Toch zijn er ook een aantal grotere buitenlandse projecten in de verwerkende industrie te vinden. De grootste van de ongeveer 40 landen waaruit buitenlands kapitaal naar Slovenië komt, zijn Duitsland (44,9%), Oostenrijk (20,7%), Italië (16%) en Frankrijk (7,1%). Krap 70% van het in Slovenië geïnvesteerde buitenlandse kapitaal is dus afkomstig uit landen van de Europese Unie. Ondanks de snelle toename van buitenlandse investeringen in de afgelopen twee jaar is de betekenis ervan voor de Sloveense economie qua omvang en aandeel tot nog toe vrij beperkt.

7.20. De eigendomssituatie in het Sloveense bedrijfsleven ziet er als volgt uit: medio 1993 waren er 23 298 actieve bedrijven, waarvan 82% particulier eigendom was (hieronder zijn veel nieuwe bedrijven). Naar schatting ca. 10% van de beroepsbevolking is in de privésector werkzaam, terwijl 72% van de beroepsbevolking in grote en middelgrote staatsbedrijven werkt, die goed zijn voor 60% van de omzet. De particuliere en de gemengde sector dragen voor ongeveer 25% bij tot de totale omzet. Daarnaast zijn er een aantal niet in de statistieken onder te brengen grensarbeiders — voornamelijk pendelaars — die, soms zonder officiële werkvergunning, in Italië en Oostenrijk werken.

7.21. De herstructurering van de economie heeft in Slovenië een hoge prioriteit. Hiertoe worden twee programma's uitgevoerd: naast het reeds genoemde privatiseringsprogramma is er ook een programma voor de revitalisering en ontwikkeling van ondernemingen, dat momenteel in 100 ondernemingen wordt toegepast. Uit een ontwikkelingsfonds krijgen levensvatbare ondernemingen de voor stabiliserende maatregelen nodige overbruggingskredieten. Bovendien zorgt dit fonds voor de liquidatie van ondernemingen zonder toekomstperspectieven.

8. Economische en sociale kringen in Slovenië

8.1. In vergelijking met de overige voormalige socialistische planeconomieën heeft Slovenië reeds een voor-sprong wat het functioneren van managers in het bedrijfsleven betreft. Dit houdt verband met het feit dat uitsluitend voormalig Joegoslavië in een dergelijke omvang een systeem van socialistisch zelfbestuur van de ondernemingen kende. Bovendien hadden managers in de bedrijfsleiding een vrij grote mate van autonomie. Dit verklaart de grote bereidheid tot oprichting van zelfstandige ondernemingen (zie het bovengenoemde grote aantal nieuwe ondernemingen). Deze situatie zal

het aanpassingsproces van de Sloveense economie aan het internationale concurrentieniveau aanzienlijk soepeler doen verlopen.

8.2. Slovenië beschikt over vrij goed opgeleide arbeidskrachten. Na de verplichte basisopleiding is er een systeem van beroepsscholen, die de leerlingen op afzonderlijke beroepen voorbereiden. Daarnaast zijn er gymnasia en universiteiten en specifieke opleidingsinstellingen voor natuurwetenschappelijke en technische beroepen. De sector ambacht telt ca. 37 000 zelfstandigen en 32 500 werknemers.

8.3. De werkweek duurt volgens de wet tussen 36 en 42 uur en er zijn minstens 18 vakantiedagen per jaar (een werkweek van 40 uur is momenteel de regel). Het uurloon ligt onder het uurloon in Portugal, dat momenteel het land met de laagste lonen in de Europese Unie is. Daarnaast zijn er de bijkomende loonkosten, die in verhouding tot de lonen niet bijzonder hoog liggen. Vergeleken met andere landen in Midden- en Oost-Europa heeft Slovenië echter door zijn relatief sterke munt in dit opzicht enigszins aan concurrentievermogen ingeboet.

8.4. De ongeveer 39 500 zelfstandige ondernemingen in Slovenië zijn lid van de Sloveense Kamer van Koophandel. Momenteel kunnen hiervan 23 000 bedrijven als actief worden beschouwd. De Kamer van Koophandel is een onafhankelijke, niet-politieke organisatie. Er bestaat een wettelijke plicht tot lidmaatschap van de Kamer van Koophandel, die ook voor joint ventures geldt voor zover deze als rechtspersoon volgens de Sloveense wet zijn opgericht.

8.5. De Kamer van Koophandel is in 13 regionale kamers onderverdeeld. Daarnaast bestaan er 23 sectorale verenigingen, b.v. voor de industrie, de handel, het bankwezen, het toerisme, de sectoren toerisme, textiel, elektronica, enz. Ook de Kamer van Ambachten is een dergelijke suborganisatie van de Sloveense Kamer van Koophandel. Zij bestaat sinds ongeveer 140 jaar en telt vandaag de dag 37 100 kleine ondernemers en hun 32 500 werknemers onder haar leden.

8.6. Tot de taken van de Kamer van Koophandel behoren o.m. stimulering van de internationale samenwerking, verspreiding van informatie over vakbeurzen in het buitenland, beroepsopleiding en voortgezette beroepsopleiding, en arbitrage bij geschillen tussen ondernemingen. De Kamer van Koophandel beschikt over drie opleidingscentra, waar seminars voor bijscholing van het middenkader en het leidinggevend personeel worden gegeven. Vanuit Ljubljana worden de taken van de Kamer van Koophandel op internationaal gebied waargenomen.

8.7. De Kamer van Koophandel van Slovenië is geassocieerd lid van Eurochambres en kan daardoor aan een aantal activiteiten van deze organisatie deelnemen. Bovendien werkt zij samen met de organisaties voor Europese normalisatie en produktstandaarden. Er bestaat nog geen rechtstreekse vertegenwoordiging van de Sloveense Kamer van Koophandel in het buitenland, waardoor Slovenië slechts beperkte mogelijkheden heeft

om naar rechtstreekse investeringen uit het buitenland te dingen.

8.8. In februari 1994 werd aan de oprichting van een werkgeversorganisatie buiten de Sloveense Kamer van Koophandel gewerkt. Half februari hadden de werkgevers van ongeveer 1 500 ondernemingen, die ca. 58 % van alle werknemers in dienst hebben, het oprichtingsinitiatief ondertekend. Het is de bedoeling dat deze nieuwe werkgeversorganisatie bij cao-onderhandelingen de gehele werkgeverskant vertegenwoordigt, die tot nog toe door vertegenwoordigers van de Kamer van Koophandel wordt gerepresenteerd. Bovendien zou deze werkgeversorganisatie ook officiële betrekkingen met de IAO (Internationale Arbeidsorganisatie) kunnen aangaan.

8.9. De cao-onderhandelingen in Slovenië vinden plaats tussen de Sloveense Kamer van Koophandel als vertegenwoordiging van de werkgeverskant en vier overkoepelende vakverbonden als vertegenwoordigers van de werknemers. In de Sloveense grondwet is vastgelegd dat de werknemers stakingsrecht hebben. Juridische tegenmaatregelen van werkgeverskant, zoals uitsluiting, zijn tot dusver nog nergens officieel vastgelegd.

8.10. Met 70 % ligt het percentage werknemers dat lid is van een vakbond, vrij hoog. De vier actieve overkoepelende vakverbonden zijn: 1) het Verbond van vrije vakbonden, 2) de vakbond PERGAM (drukkerij en papier), 3) de Bond van vakbonden 90, en 4) het Onafhankelijke verbond van de nieuwe vakbonden van Slovenië.

8.11. Verreweg de grootste vakbondsorganisatie is het uit de voormalige socialistische verplichte vakbond voortgekomen Verbond van vrije vakbonden (437 000 leden). De organisatiestructuur is van het voormalige vakbondssysteem afgekeken. De overige overkoepelende vakbondsorganisaties bevinden zich nog in de opbouwfase. Momenteel vindt er een proces van opsplitsing plaats, waarin horizontale en verticale vakbonden zich van de oude vakbond losmaken. Toch is ook weer een trend te zien dat afzonderlijke bedrijfstakvakbonden opnieuw per branche bij elkaar komen om op die manier hun positie bij de cao-onderhandelingen te verbeteren.

8.12. De dialoog tussen de sociale partners met betrekking tot een solidariteitsovereenkomst ging reeds voor het begin van het privatiseringsprogramma voor de Sloveense economie van ca. anderhalf jaar geleden van start. Aangezien het echter om een bijzonder gevoelig onderwerp gaat (opstellen van loonregels en minimumgrenzen voor loon- en salarisstijgingen), verlopen de onderhandelingen uiterst moeizaam, zodat tot nog toe geen concrete resultaten konden worden bereikt.

8.13. De invloed van de vakbonden op de wetgeving is beperkt tot aanhoring door het parlement bij wetsontwerpen en het recht op deelneming aan werkgroepen. Voor de grootste vakbond bestaat nog de mogelijkheid

invloed uit te oefenen via de Nationale Raad, waarin zij 10 % van de stemmen heeft. Een uitspraak van de Nationale Raad kan echter door het parlement worden weggestemd.

8.14. Er zijn verschillende soorten overeenkomsten: collectieve arbeidsovereenkomsten, overeenkomsten voor het bedrijfsleven en overeenkomsten voor de sector openbare en sociale dienstverlening. Naast de globale collectieve overeenkomsten zijn er ook bedrijfstak-cao's (b.v. voor de textielsector) en interne overeenkomsten in grote ondernemingen.

8.15. Het principe van de cao-autonomie van de sociale partners is door de regering nog niet volledig erkend, hetgeen blijkt uit het feit dat zij in 1992 en 1993 verschillende keren d.m.v. wettelijke maatregelen in de cao-onderhandelingen heeft ingegrepen. Ondanks bevrozing van de nominale lonen voor een periode van drie maanden (maart tot juni 1993) stegen de lonen in 1993 reël met meer dan 10 %.

8.16. Dit betekende een aantasting van het concurrentievermogen van Sloveense producten. Door de hogere loonkosten en ook in verband met zijn sterke munt heeft Slovenië reeds een aantal loonveredelingsoperaties naar de Midden- en Oosteuropese buurlanden met een lager loonpeil zien gaan.

8.17. Met name ondernemings-cao's hebben tot een dergelijke stijging van de reële lonen bijgedragen, die vaak sneller verliep dan de produktiviteitsstijging. In verband met de vaak nog niet duidelijke eigendomsituatie vóór de privatisering van staatsbedrijven gingen de managers ten koste van de lange-termijnperspectieven van de onderneming akkoord met hogere lonen, die op hun beurt weer tot inflatie van het kredietvolume in het bankwezen leidden.

8.18. Ook in de door de vakbonden en Kamer van Koophandel afgesloten cao's was ten minste een indexering van de lonen aan de hand van de stijging van het prijspeil gepland. In verband met de door het huidige herstructureringsproces in de Sloveense economie veroorzaakte liquiditeitsproblemen hielden talrijke ondernemingen zich echter niet aan de overeenkomsten of voelden zij zich hierdoor niet gebonden.

8.19. Een van de belangrijkste taken van de vakbonden ligt, naast de reeds genoemde taken op het gebied van het verlenen van rechtsbijstand, op het vlak van het arbeidsrecht. De wetgeving op dit terrein is in Slovenië echter nog niet bijzonder uitgebreid. Een acuut knelpunt bestaat bij de rechtbanken voor arbeidszaken, die met een tekort aan personeel te kampen hebben, zodat zelfs eenvoudige rechtszaken vaak een aantal jaren duren. De wet inzake de hervorming van de rechtspraak op het gebied van arbeidszaken is al meer dan 2 jaar bij het parlement in behandeling. Zelfs als deze wet zou worden aangenomen, zou het nog 4 à 5 jaar duren totdat zij volledig ten uitvoer is gelegd.

8.20. Over de participatie van de werknemers aan het beheer van de ondernemingen is in augustus 1993 een wet aangenomen. Hierin is bepaald dat werk-

nemersvertegenwoordigers zitting hebben in het bestuur van een naamloze vennootschap of een coöperatieve vereniging, en dat er een medezeggenschapsrecht is via de ondernemingsraad c.q. de ombudsman op het vlak van aangelegenheden die rechtstreeks betrekking hebben op de werkomgeving van de werknemers. Ook individuele werknemers hebben bepaalde rechten om voorstellen voor te dragen. De Sloveense vakbonden zijn er momenteel echter nog niet op voorbereid, de in de wet verankerde rechten volledig te doen gelden.

8.21. Momenteel worden in de meeste ondernemingen voor het eerst ondernemingsraden opgericht. Aangezien hierbij een nieuwe wet van toepassing is, is consultatie van de werknemersvertegenwoordiging door de bedrijfsleiding nog geen routinezaak. Het zal nog wel enige jaren duren tot medezeggenschap van de werknemers tot een vast bestanddeel van de Sloveense ondernemingscultuur is geworden.

8.22. Het midden- en kleinbedrijf (MKB) speelt in de Sloveense economie een bijzondere rol. Kleine en middelgrote ondernemingen vormen meer dan 70% van de bij de Kamer van Koophandel geregistreerde ondernemingen. Zij zijn o.a. in de ambachtelijke sector tot verenigingen aaneengesloten.

8.23. De Sloveense regering spant zich in om kleine en middelgrote ondernemingen te stimuleren. Er zijn een afzonderlijk ministerie voor het MKB en een van middelen uit de schatkist voorzien fonds voor de stimulering van het MKB. Dit fonds stelt kortlopende kredieten ter beschikking, verstrekt rentesubsidies voor investeringsplannen en treedt op als borg. Daarnaast houdt het toezicht op de bedrijfsresultaten van de kleine en middelgrote ondernemingen en steunt het veelbelovende projecten die op de interne markt van de EU zijn gericht.

8.24. Ook de Sloveense Kamer van Koophandel steunt de ambachtelijke sector door b.v. bijscholing voor leidend personeel aan te bieden. Ondanks de reeds getroffen maatregelen zijn de voor de stimulering van het MKB beschikbare middelen in vergelijking tot de bestaande behoeften aan de lage kant. De Kamer van Koophandel is tevens verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging van het duale opleidingsstelsel.

8.25. Ter stimulering van de export bestaat in Slovenië een bijzonder kredietprogramma, in het kader waarvan via de banken garanties m.b.t. kredieten voor de uitvoer worden verstrekt. Bovendien kunnen ondernemingen voor dergelijke investeringen subsidies uit een bijzonder fonds verkrijgen om de uitvoer naar westerse markten te verhogen. Slovenië past principieel een exportgerichte groei-strategie toe. Vandaag de dag wordt ruim 30% van de industriële productie uitgevoerd. Het is de bedoeling dat dit aandeel op de lange termijn tot 60 à 70% toeneemt. De middelen die momenteel voor stimulering van de export beschikbaar zijn, volstaan echter niet om deze doelstellingen te bereiken.

8.26. Wat de vennootschapsbelasting betreft is er een uniform vennootschapsbelastingtarief van 30%, waarmee Slovenië tot de landen behoort waar het belastingniveau voor de ondernemingen aan de lage kant is. Bij

herinvesteringen kan de belastinggrondslag met 20%, en als een deel van de winst in reserves wordt omgezet met 10% worden verminderd. Voor nieuwe ondernemingen geldt eveneens belastingverlichting (in het eerste jaar 100%, in het tweede 66%, in het derde 33%). Vergelijkbare belastingvermindering is mogelijk voor ondernemingen in regio's waaraan bijzondere steun wordt verleend.

8.27. Voor uitbetaalde winst en dividend geldt een bronbelasting van 15%. Bovendien moeten de ondernemingen een verplichte bijdrage tot de sociale lasten leveren, die ca. 25% van het brutoloon bedraagt.

8.28. Er is een progressieve individuele inkomstenbelasting. Het laatste tarief ligt bij 17%, het hoogste bij 50%. Een probleem vormt evenwel de nog steeds vrij algemeen verbreide belastingontduiking.

8.29. Wat de indirecte belastingen betreft, wil Slovenië per 1 januari 1995 BTW en omzetbelasting invoeren volgens het systeem dat in de lid-staten van de Europese Unie in zwang is. Op dit ogenblik is een verbruiksbelasting van toepassing die bij verkoop aan de eindverbruiker moet worden betaald. Het algemene belastingtarief bedraagt 20%. Onder het verlaagde tarief van 10% vallen o.a. bouw materiaal, kolen, wijn en kleding. Een tarief van 5% geldt b.v. voor tweedehandsvoertuigen, meststoffen en landbouwwerktuigen. Een maximumtarief van 32% is op luxe-artikelen, zoals tapijten, sieraden e.d. van toepassing. Voor uitgevoerde goederen geldt belastingvrijstelling.

8.30. De belangen van de consumenten worden in Slovenië door een in 1990 opgerichte bond voor consumentenbescherming behartigd. Deze bond telt momenteel 3 500 leden (particulieren). De bond wordt met ledencontributies gefinancierd, maar ontvangt van de regering middelen voor specifieke projecten, zoals voor de publikatie van een consumententijdschrift. De werkzaamheden van de bond worden grotendeels door bijzonder sterk geëngageerde vrijwilligers verricht. Voorlichting van de consument draagt bij tot een duidelijker beeld van de markteconomie en de vrije prijsvorming. Via een netwerk van door vrijwilligers bemande telefonische informatiediensten kunnen consumenten informatie over producten verkrijgen, maar ook klachten en kritiek spuien. De bond is aangesloten bij de internationale consumentenorganisatie en is het eerste Oosteuropese lid van de internationale testorganisatie.

8.31. De Sloveense landbouw bestaat voor ca. 80% uit kleine en middelgrote familiebedrijven en voor 20% uit grote agrarische ondernemingen. In 1993 was krap 4% van de Sloveense bevolking werkzaam in de landbouw en 2% in de visserij.

8.32. Behalve graan worden maïs, hop, aardappelen en suikerbieten, alsmede allerlei soorten fruit en groenten verbouwd. De wijnbouw (witte en rode wijn) heeft een eeuwenoude traditie van goede kwaliteit. Sloveense wijnen kunnen kwalitatief de vergelijking met de beste wijnen uit de grote Europese wijnbouwgebieden doorstaan.

8.33. De landbouw in Slovenië is vandaag de dag overwegend in particuliere handen. Ongeveer 20 jaar geleden is met de oprichting van landbouwcoöperaties gestopt. Daarna werd een individuele beperking van het recht op grondeigendom tot 10 ha bouwland per persoon ingevoerd. Eind jaren '70 werd dit tot 20 ha per persoon verhoogd. Vandaag de dag zijn er geen beperkingen voor het grondbezit van Sloveense burgers meer.

8.34. Naar het zich laat aanzien, zullen ook de nog bestaande landbouwcoöperaties geleidelijk hun staansgrond verliezen. Deze ontwikkeling werd op gang gebracht door de wet inzake de „denationalisering”. Op grond hiervan wordt veel landbouwgrond aan voormalige landeigenaren teruggegeven. Daartoe behoort met name de rooms-katholieke kerk, die nu aanspraak maakt op haar ooit zeer grote land- en bosbezit.

8.35. Voor milieubescherming bestaat in Slovenië een afzonderlijk ministerie, dat voor de omzetting van regionale programma's met het ministerie voor werkgelegenheid en andere instanties samenwerkt. Op het vlak van het eindverbruik zijn een aantal recyclingmaatregelen ingevoerd. Zo is b.v. het ophalen van papier, glas en batterijen in de steden reeds algemeen gebruikelijk. Daarnaast zijn er projecten voor het opruimen van straatvuil, die bedoeld zijn om basisscholieren op te voeden tot milieubewuste consumenten.

8.36. Voor voertuigen met ingebouwde katalysator geldt een belastingfaciliteit, en loodvrije benzine is bij vrijwel alle tankstations verkrijgbaar. Voor de emissies die bij het productieproces in de industrie ontstaan en andere afvalstoffen zijn er nog nauwelijks milieuvorschriften. De grenswaarden voor de maximale milieubelasting liggen — vergeleken met de in Duitsland geldende voorschriften, de strengste in de EU — vrij hoog.

8.37. Slovenië heeft één kerncentrale, waarmee ca. 20% van de behoefte wordt gedekt. Aangezien het hierbij niet om een model gaat dat aan de meest recente veiligheidsmaatregelen beantwoordt, dringt een aantal milieuoorganisaties aan op de sluiting ervan.

9. Juridisch kader voor samenwerking met de Europese Unie

9.1. Slovenië heeft reeds als deel van voormalig Joegoslavië in het kader van de sinds 1980 lopende handels- en samenwerkingsovereenkomst handelsbetrekkingen met de Europese Gemeenschap opgebouwd. Na de ontbinding van voormalig Joegoslavië en de onafhankelijkheid van Slovenië moest deze overeenkomst worden herzien. Op 5 april 1993 werd een nieuwe overeenkomst ondertekend.

9.2. Op 1 september 1993 trad deze nieuwe handels- en samenwerkingsovereenkomst van de Europese Ge-

meenschap met Slovenië in werking. Het is de bedoeling dat op een groot aantal gebieden (telecommunicatie, statistieken, aanpassing van de wetgeving, enz.) meer informatie wordt uitgewisseld en intensiever wordt samengewerkt. Nieuw was een clausule inzake de mensenrechten, waaronder ook de bescherming van minderheden valt.

9.3. Met betrekking tot het handelsbeleid is in de overeenkomst vastgelegd dat kwantitatieve beperkingen en vergelijkbare maatregelen voor industriële producten met onmiddellijke ingang worden afgeschaft. Met betrekking tot de overige producten wordt de toegang voor Sloveense producten tot de Europese interne markt vergemakkelijkt. Naar gelang van de produktklasse zijn uiteenlopende douanetarieven van toepassing. Voor een aantal producten zijn er douaneplafonds, waarbij een hoger tarief van toepassing is als dit plafond wordt overschreden. Voor landbouwprodukten gelden bepaalde contingenten, die door de opsplitsing van het vroeger voor heel Joegoslavië geldende contingent tot stand zijn gekomen. Bij toekomstige onderhandelingen is op het punt van wijn bijzondere waakzaamheid geboden.

9.4. Voor bepaalde gevoelige produkten, zoals staal, gelden bijzondere regelingen. Dergelijke bijzondere regelingen zijn b.v. ook te vinden in een op 23 juli 1993 ondertekende nieuwe textielovereenkomst, volgens welke contingenten b.v. door douaneplafonds en een systeem van dubbele controle worden vervangen. Deze overeenkomst bevat meer begunstingen dan de handels- en samenwerkingsovereenkomst. De datum van inwerkingtreding is naar voren geschoven, zodat de overeenkomst sinds 1 januari 1994 van kracht is. Instrumenten voor bescherming tegen onfaire handelspraktijken (anti-dumpingheffingen, vergeldingsheffingen en andere beschermende maatregelen) mogen in het bilaterale handelsverkeer, mits gerechtvaardigd, ook verder worden toegepast.

9.5. Bij de samenwerkingsovereenkomst behoort een protocol inzake de financiële samenwerking. Krachtens dit protocol stelt de Europese Unie Slovenië tot eind 1997 in totaal 150 miljoen ecu in de vorm van leningen via de Europese Investeringsbank (EIB) ter beschikking. Deze leningen worden verstrekt voor de uitbreiding van het wegennet, waar de Europese Unie door de strategische ligging van Slovenië als verkeersknooppunt belang bij heeft. Voor de leningen geldt een rentesubsidie van 2 procentpunten. De middelen hiervoor (20 miljoen ecu) komen uit de begroting van de Europese Unie. Een eerste lening van 47 miljoen ecu is door de EIB reeds in december 1993 verstrekt voor het herstellen van de belangrijkste Sloveense spoorverbinding tussen de Italiaanse grens bij Triëst en Maribor.

9.6. Daarnaast is een vervoersovereenkomst met Slovenië gesloten, die eveneens op 1 september 1993 in werking is getreden en inhoudelijk bij het protocol inzake de financiële samenwerking hoort. Volgens deze overeenkomst staat Slovenië het vrachtovervoer van de Europese Unie vrij transitoverkeer over zijn grondgebied toe in ruil voor financiële hulp. Bovendien is het de bedoeling dat de douaneformaliteiten worden vereenvoudigd. Daarnaast gaat Slovenië de verplichting aan, toe te treden tot bepaalde internationale overeenkomsten op vervoersgebied (o.a. AETR).

9.7. Gelijktijdig met de handels- en samenwerkings-overeenkomst werd door de 12 lid-staten van de EU en Slovenië een gemeenschappelijke verklaring over een politieke dialoog ondertekend. Doel hiervan is de consolidering van de betrekkingen tussen de EU en Slovenië, ten einde de politieke en economische veranderingen in dit land te steunen en nieuwe vormen van samenwerking te ontwikkelen. De eerste officiële ontmoeting in dit kader vond in december 1993 plaats.

9.8. Sinds 1992 krijgt Slovenië ook middelen uit het PHARE-programma (hulpprogramma van de Europese Unie voor de herstructurering van de economie in de Midden- en Oosteuropese landen). In het kader hiervan verstrekte de Europese Gemeenschap in de loop van het eerste programma in 1992 middelen met een omvang van in totaal 900 miljoen ecu aan Slovenië, waarvan 6,7 miljoen ecu aan technische steun, terwijl de overige middelen in het kader van het TEMPUS-programma werden gebruikt. In 1993 stelde de Europese Gemeenschap Slovenië 11 miljoen ecu aan PHARE-middelen ter beschikking, waarvan 7,5 miljoen ecu aan technische hulp. Voor 1994 is op grond van de goed verlopende bilaterale samenwerking vrijwel een verdubbeling van de middelen gepland. 12,5 miljoen ecu is uitgetrokken voor technische steun, 2,5 miljoen ecu voor het TEMPUS-programma en 4 miljoen ecu voor andere technische programma's voor de stimulering van regionale samenwerking (b.v. EUREKA, ACE).

9.9. De Sloveense regering heeft voor het gebruik van de PHARE-middelen prioritair de volgende gebieden gekozen: economische herstructurering en privatisering (van ondernemingen en van de financiële sector), herstructurering van de publieke sector (energie, vervoer en telecommunicatie) en een sterkere economische integratie met de Europese Unie. Als concreet voorbeeld zij gewezen op de met PHARE-middelen uitgevoerde modernisering van de Sloveense kuuroorden met warme bronnen, ten einde de voor Slovenië belangrijke inkomsten uit toerisme ook op de lange termijn veilig te stellen. De economische en sociale kringen in Slovenië dringen echter aan op meer transparantie van en betere informatie over de projecten in het kader van het PHARE-programma.

9.10. De Europese Unie onderhoudt via haar verschillende instellingen bovendien contacten met diverse Sloveense ministeries en instanties en zorgt van tijd tot tijd voor gelegenheden voor een dialoog en voor uitwisseling van informatie. Een voorbeeld hiervan is het seminar dat eind november 1993 in Brussel door de Europese Commissie werd georganiseerd en waaraan vertegenwoordigers van verscheidene Sloveense ministeries konden deelnemen.

9.11. Slovenië wordt overigens reeds bij een aantal andere communautaire projecten betrokken. Voorbeeld hiervan is de eind januari 1994 met Eurostat gesloten overeenkomst inzake samenwerking op het gebied van de statistiek. Krachtens deze overeenkomst ontvangt Slovenië samen met de overige zes Midden- en Oosteuropese landen die reeds Europa-overeenkomsten met de Europese Gemeenschap hebben gesloten, technische

steun ter harmonisering van de Sloveense statistieken met de statistieken die in de Europese Unie worden gebruikt. Daarvoor kan in Slovenië een deel van de middelen worden gebruikt waarover Eurostat voor dit doel beschikt en die in totaal 5,5 miljoen ecu belopen.

10. Voorstellen voor een toekomstige Europa-overeenkomst

10.1. De met Slovenië gesloten handels- en samenwerkingsovereenkomst bevat een evolutieve clausule. In artikel 50 wordt namelijk bepaald dat „de overeenkomstsluitende partijen (...) zo spoedig mogelijk (onderzoeken) of een Europa-overeenkomst (associatieovereenkomst)“ kan worden afgesloten.

10.2. Een Europa-overeenkomst zou wat verschillende aspecten betreft aanzienlijk verder gaan dan de bestaande handels- en samenwerkingsovereenkomst. Op het gebied van het handelsbeleid gaat dit van de geleidelijke vermindering van de douanetarieven en andere handelsbeperkingen aan beide kanten tot de oprichting van een vrijhandelszone. Deze liberalisering van de handel zou betrekking hebben op het grootste deel van de bilaterale handel en zou in de loop van een overgangperiode stap voor stap worden verwezenlijkt.

10.3. Bovendien bevat een Europa-overeenkomst normaal gesproken bepalingen over een geïnstitutionaliseerde politieke dialoog, over vestigingsvrijheid en over de (meestal qua aantal beperkte) mobiliteit van werknemers (recht op „nationale behandeling“), over samenwerking bij milieubescherming, over culturele uitwisselingen, enz.

10.4. Behalve bepalingen inzake de liberalisering van de bilaterale handel bevat een Europa-overeenkomst vooral ook een opmerking over het streven van het geassocieerde land naar een volledig lidmaatschap van de Europese Unie.

10.5. In een Europa-overeenkomst verplicht de geassocieerde staat zich ertoe, zijn wetgeving aan die van de Europese Unie aan te passen. Aangezien het geassocieerde land in een dergelijke overeenkomst zijn toetredingswens schriftelijk heeft vastgelegd, is er dan ook een sterkere prikkel om deze bijzonder belangrijke harmonisering van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen door te voeren.

10.6. Slovenië heeft de wens geuit, zo spoedig mogelijk met de Europese Unie onderhandelingen over een Europa-overeenkomst te beginnen en deze vóór eind 1994 af te ronden. Slovenië streeft op de middellange termijn uitdrukkelijk naar het lidmaatschap van de Europese Unie, met alle daaruit voortvloeiende rechten en plichten.

10.7. Met betrekking tot de interne procedure in de Europese Unie kan worden opgemerkt dat de Europese Commissie reeds in december 1993 een aantal verkennende gesprekken over een Europa-overeenkomst met Slovenië heeft gevoerd. Daarbij werd vastgesteld dat in de onderhandelingen hierover geen al te grote complicaties te verwachten zijn.

10.8. Met zijn besluit van 8 februari 1993 heeft de Raad van de EU bevestigd dat alle staten, m.i.v. de tot voormalig Joegoslavië behorende landen (dus ook Slovenië), die aan de nodige voorwaarden voldoen, om toetreding tot de Europese Unie kunnen verzoeken. Bovendien heeft de Raad als voorbereiding hierop de nodige ondersteunende maatregelen (Europa-overeenkomsten) in het vooruitzicht gesteld. In april 1994 zal de Commissie de Raad om een onderhandelingsmandaat voor een Europa-overeenkomst vragen, zodat de onderhandelingen over een Europa-overeenkomst met Slovenië omstreeks mei 1994 van start kunnen gaan.

11. Concluderende opmerkingen en aanbevelingen

11.1. Slovenië is qua inkomen per capita en levensstandaard van de bevolking het meest welvarende land onder de Midden- en Oosteuropese landen. Het heeft een lange traditie als deel van het hart van Europa, die in cultuur, mentaliteit en leefwijze van de bevolking duidelijk weerspiegeld wordt. Als gevolg van de autonomie van Slovenië en de bijzondere karakteristieken van het socialistische systeem in voormalig Joegoslavië is het leidinggevend personeel in het bedrijfsleven en bij de overheid meer gewend zelfstandig op te treden dan in andere Midden- en Oosteuropese landen.

11.2. De pluralistische democratie, de beginselen van de rechtsstaat, de eerbiediging van de rechten van de mens en van minderheden zijn in de Sloveense grondwet verankerd en worden ook volledig nageleefd. In Slovenië zijn de belangrijkste wetten die de randvoorwaarden voor de totstandbrenging van de instellingen van de markteconomie bieden, reeds van kracht. Bovendien heeft het land doeltreffende maatregelen ter modernisering en herstructurering van zijn economie genomen. Het macro-economische stabiliseringsbeleid van de regering is tot nog toe succesvol geweest, zodat o.a. de Sloveense munt de meest stabiele in Midden- en Oost-Europa is.

11.3. Slovenië streeft zeer intensief en consciëntieus naar snelle aanpassing aan de Europese Unie. Hierbij gaat het om verkennend optreden met het doel de wetgeving aan die van de EU aan te passen, Europese normen over te nemen en op alle denkbare gebieden samen te werken.

11.4. De Europese Unie is verreweg de belangrijkste handelspartner van het land. Ook voor de Europese Unie is de handel met Slovenië qua omvang relatief belangrijk in vergelijking met andere Midden- en Oosteuropese landen (de waarde bedraagt b.v. 80% van de EU-handel met Hongarije en is 9 maal zo groot als die van de EU-handel met Bulgarije).

11.5. Tussen de Europese Unie en Slovenië is sprake van complementariteit wat de buitenlandse handel betreft, die voortvloeit uit de uiteenlopende comparatieve voordelen en het lagere loonpeil in Slovenië.

11.6. Door de geografische ligging bevindt Slovenië zich voor de Europese Unie op een strategisch belangrijk punt bij de voltooiing van de interne markt. Bovendien is Slovenië een belangrijk transitoland voor de handel tussen de Europese Unie en de landen in Midden- en Oost-Europa.

11.7. Uit het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat een Europa-overeenkomst het juridische kader is dat Slovenië nog ontbeert om de economische en democratische situatie in het land te consolideren en de gewenste integratie met de Europese Unie te intensiveren.

11.8. Het Economisch en Sociaal Comité acht initiatieven als het door de Europese Commissie voor vertegenwoordigers van ministeries en overheidsinstanties in Slovenië georganiseerd seminar een goede zaak. Het is van mening dat dergelijke informatieve contacten met de diverse niveaus van de Sloveense overheid nuttig zijn en moeten worden voortgezet om de aanpassing in Slovenië te vergemakkelijken en de besluitvormers te helpen bij het verdere integratieproces de juiste koers aan te houden.

11.9. Het Economisch en Sociaal Comité spreekt zich ervoor uit dat de Europese Unie binnenkort onderhandelingen opstart over een Europa-overeenkomst met Slovenië. Het hoopt dat deze onderhandelingen eind 1994 kunnen worden afgerond.

11.10. Aangezien de economische en sociale kringen in Slovenië reeds vrij goed geïnformeerd zijn en invloed op voor de economie van het land belangrijke beslissingen uitoefenen, acht het Economisch en Sociaal Comité het nuttig een overleginstantie voor regelmatige samenwerking met de in het ESC vertegenwoordigde sociaal-economische kringen van de EU op te richten. Bij een dergelijk overleg zouden met name problemen van het Sloveense bedrijfsleven bij de handel met de EU moeten worden opgespoord en zou de aanpassing aan de structuur en de economische bedrijvigheid in de Europese Unie moeten worden vergemakkelijkt.

11.11. Het Economisch en Sociaal Comité stelt daarom voor, in het kader van de te sluiten Europa-overeenkomst als institutionele instantie een raadgevend paritair comité op te richten. Daartoe zou een ongeveer als volgt luidend artikel in de Europa-overeenkomst kunnen worden opgenomen:

Voorstel voor een in de Associatie-overeenkomst (Europa-overeenkomst) van de Europese Unie met Slovenië op te nemen artikel betreffende de oprichting van een raadgevend paritair comité

1. Er wordt een raadgevend paritair comité van de economische en sociale kringen van de Europese Unie en Slovenië opgericht dat tot taak heeft, de dialoog en de samenwerking tussen beide partijen te bevorderen.
2. Het comité bestaat uit zes leden van het Economisch en Sociaal Comité van de Europese Unie en zes

leden uit vergelijkbare economische en sociale kringen van Slovenië.

3. De dialoog en de samenwerking hebben betrekking op alle economische en sociale aspecten van de betrekkingen tussen de Europese Unie en Slovenië, in het bijzonder op de in de Europa-overeenkomst genoemde terreinen.
4. Het raadgevend paritair comité stelt zelf zijn reglement van orde vast.

11.12. Het Economisch en Sociaal Comité zou het een goede zaak achten als de onderhandelingen over een Europa-overeenkomst als voorbereiding voor onderhandelingen inzake toetreding tot de Europese Unie worden gebruikt. Daartoe zouden in de onderhandelingen over een Europa-overeenkomst alle belangrijke terreinen moeten worden behandeld die met het oog op een latere toetredingsaanvraag van belang kunnen zijn.

11.13. Volgens het ESC zou Slovenië bij het onderzoek naar de vraag of het land rijp is voor het lidmaatschap van de Europese Unie, alleen op zijn eigen ont-

wikkelingsniveau en zijn vorderingen bij het hervormingsproces moeten worden beoordeeld. Er zou vooral geen vergelijking mogen worden gemaakt met andere landen van voormalig Joegoslavië. Evenmin zouden deze beoordelingen afhankelijk mogen worden gesteld van politieke ontwikkelingen m.b.t. de overige landen in Midden-en-Oost-Europa.

11.14. Het Economisch en Sociaal Comité is van mening dat Slovenië na een goed voorbereide overgangperiode in het kader van de Europa-overeenkomst en na volledige totstandbrenging van de vrijhandelszone met de EU een zodanig peil zal hebben bereikt dat het land een nieuw overgangspane in afwachting van de toetreding tot de EU bespaard kan blijven, waardoor Slovenië te zijner tijd onmiddellijk en zonder de anders gebruikelijke termijnen en beperkingen lid van de Europese Unie met alle daarbij behorende rechten en plichten zou kunnen worden.

11.15. Het Economisch en Sociaal Comité is van oordeel dat de sluiting van een Europa-overeenkomst met de republiek Slovenië in de gehele regio van Balkan en Middellandse-Zeelanden een stabiliserend effect zal hebben, dat kan bijdragen tot handhaving van de vrede en tot geleidelijke economische bloei.

Brussel, 28 april 1994.

De voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Susanne TIEMANN
